

จารึกบนแผ่นทองแดง

ศิลปวัตถุและโบราณวัตถุสมัยทวารวดีซึ่งเป็นหลักฐานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี คือ จารึกบนแผ่นทองแดง พบในบริเวณเมืองเก่าอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอักษรของโบราณภาษาสันสกฤต อยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ กล่าวถึงกษัตริย์องค์หนึ่ง พระนามทรรษวรมันว่าเป็นหลานพระเจ้าอิตานวรมันซึ่งปกครองอาณาจักรอีสานปุระ หรือ อาณาจักรกัมพูชา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอาณาจักรทวารวดี แสดงให้เห็นว่าอาณาจักรทั้งสองนั้นคงจะมีส่วนเกี่ยวข้องกันอย่างแน่นอน

ข้อความในจารึกบนแผ่นทองแดง

คำอ่าน

อาภิรุณณาภิรุติปัญชสย
นปุตตา ศรีทรรษวรมมาตุ
นุกตตทฎฐยาหิสปนนุ
ส สาคปตุ วา ปุริทิน
ปตุจางู จ สามภูวโกค
ส ศรีธาเรศวรเว ทพย

ราชบุตร ศรีศานวรมุมณะ
ลพฐีสี่หาสนะ ภูรมาตุ
ศิวีกา รตุนาทีณิศำ
จู ฉริมพู มรตถเกศวรเว
วรูปกรไฉรยุยุม
นุ นาญญีคตาทิสุงกลม

คำแปล

พระเจ้าทรรษวรมัน เป็นพระราชนัดดาของพระเจ้าอิตานวรมัน (ศรีศานวรมุมณะ - ศรีอิตานวรมุมณะ) ผู้ทรงพระเกียรติอันแผ่ไพศาล ได้รับสิงหาสนะ (ราชบัลลังก์) มาโดยลำดับ พระองค์ได้ส่งศิวีกา (เสี้ยงหรือคานหาม) อันประดับด้วยรัตนะ เป็นต้น พร้อมด้วยนักป่อนรำและคนตรี เป็นอาทิ เป็นทักษิณาดวายนแด่พระศรีมิต อมูรตถเกศวร และภายหลังท้าวเขอโคตวายนของควรรแก่การอุปกรรมอันประเสริฐและหมุกนมีความสามารถในการป่อนรำและขับร้อง เป็นต้น แด่พระศิวีกิงค ซึ่งแทนองค์ธาเรศวร (พระดิศวร)

สำนักหอสมุด

แผนจารึกดังกล่าวนี้ไปปรากฏพระนามกษัตริย์ ๒ พระนาม คือ พระเจ้า
 ทรชรธรรมัน และพระเจ้าอศานธรรมัน ซึ่งเป็นเอกสารชิ้นหนึ่งที่ทำให้ทราบเรื่องราวเกี่ยวกับ
 พระราชาของอาณาจักรทวารวดี ในสมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๒ นอกจากนี้ยังมีศิลาจารึกอีกแผ่นหนึ่ง
 เป็นภาษาสันสกฤต "ปุษยศิริ" สันนิษฐานว่าคงจะเป็นชื่อสถานที่ที่สำคัญแห่งหนึ่งในอาณาจักรทวารวดี
 จากศิลาจารึกทวารวดีโคของพระเจ้าราเชนทรธรรมันที่ ๒ กษัตริย์ชอม ซึ่งได้
 จารึกไว้เมื่อมหาศักราช ๕๙๔ (ตรงกับพุทธศักราช ๑๔๕๖) มีข้อความว่า

"บุคคลผู้หนึ่งมีนามว่า วาป พัญญู (Vap Pan) (คงจะถูก) พระนางมเหธรเทวี
 (ปรากฏชื่อว่าพระมารดาของมเหสี) ส่งมา ไคกราบทูลพระเจ้าราเชนทรธรรมันว่า ระหว่าง
 รัชกาลของพระเจ้าแผ่นดินซึ่งเสด็จสู่สวรรคาลัย โดยไคถวายพระนามว่า ปรมเสวร (
 Paramesvara) คือ พระเจ้าชัยวรมันที่ ๒ ผู้มีนามว่า วาป จาติเวท (Vap Jataveda)
 ในฐานะที่ตนเป็นมหาดเล็ก และโดยพระบรมราชโองการโปรดให้ครอบครองนครสหการ
 (Sahakara) ส่วนบรรพบุรุษอีกคนหนึ่งชื่อ วาป อุเพนทร (Vap Upendra) ก็ได้รับพระบรม
 ราชโองการโปรดให้ครอบครองนครทวารวดี (Dvaravati) บรรพบุรุษของพระนามมเหธรเทวี
 อีกองค์หนึ่งมีนามว่า วาป กันตปาต (Vap Kanthapasa) ได้โปรดให้เป็นมหาดเล็กของกษัตริย์
 แห่งนครโคค ทราเปค (Chok Trapek) ส่วนบรรพบุรุษอีกผู้หนึ่งก็ได้รับพระราชทานอาณาเขต
 อีกแห่งหนึ่ง วาป พัญญู ซึ่งคงจะเป็นเชื้อสายในตระกูลของพระนางองค์นี้ ไคประดิษฐานเทวรูป
 หลายองค์ ณ นครทวารวดี รวมทั้งพระเป็นเจ้าชื่อ จัมเปศวร (God Campesovara) และ
 จัดสรรที่ดินถวายพระเป็นเจ้าเหล่านั้นขอบเขตที่ดินที่ถวายก็ได้กำหนดไว้ด้วย"

ข้อความในจารึกดังกล่าวนี้ว่าเป็นหลักฐานที่สำคัญชิ้นหนึ่งซึ่งสมควรที่จะอ้าง
 ได้ว่านครทวารวดี หรืออาณาจักรทวารวดีมีจริง ทวารวดีนั้นก็เป็อาณาจักรหนึ่งซึ่งสมัยหนึ่งอาจตก
 มาอยู่ใต้อำนาจของชอมประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ศูนย์กลางของอาณาจักรทวารวดีตั้งอยู่ที่ไหน
 ไม่ปรากฏชัด ตามที่ได้ทำการสำรวจพบศิลปสมัยทวารวดีตามเมืองต่าง ๆ หลายแห่ง เช่นที่
 จังหวัดราชบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม กาญจนบุรี สิงห์บุรี กาฬสินธุ์ นครสวรรค์ สระบุรี เพชรบูรณ์
 ปราจีนบุรี ฯลฯ แต่ก็ยังไม่สามารถกำหนดได้ว่าเมืองไหนเป็นศูนย์กลางยังคงเป็นข้อที่ต้อง
 สันนิษฐานกันต่อไป อาจอยู่ที่จังหวัดนครปฐม โดยมีเมืองโบราณที่พระประโทนเป็นจุดศูนย์กลาง
 หรือเมืองโบราณที่ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี หรือเมืองอูทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ฯลฯ เป็นต้น